

Nyakunkon az újabb válság? Az Egyesült Királyság kiválása az Európai Unióból, különös tekintettel a gazdasági következményekre

Püski Flóra

nemzetközi gazdálkodás (BSc) szakos hallgató,

Máté Domicián

közgazdász, habilitált egyetemi docens,
Debreceni Egyetem

Előzmények

Az Egyesült Királyság Európai Unióból történő várható kilépési folyamata (Brexit) rendkívül nagy érdeklődést váltott ki mind a politikai, mind pedig a gazdasági életben. Számos publicistát és szakembert készített arra, hogy leírja ezzel kapcsolatos gondolatait, a különböző tényezőket figyelembe véve tanulmányozza a népszavazási referendumot, valamint a kilépési tárgyalásokat. Minde mellett az eddigi, illetve jövőbeli lehetséges gazdasági hatások még izgalmasabb kérdéseket feszegetnek. A téma aktualitás és komoly, ráadásul példa nélküli eset, így mind az Európai Unióra (EU), mind Magyarország számára is jelentős következményei lesznek a kilépésnek.

Az Egyesült Királyság az EU elődjének, az Európai Közösségnek nem volt alapító tagja. Az Egyesült Királyság EGK-hoz való csatlakozása csak 1973-ban valósult meg Dániával és Írországgal együtt. A csatlakozási folyamat sem volt konfliktusmentes. A csatlakozási kérelmüket (1961- 1967 között kétszer is megvétőzta a francia köztársasági elnök, arra hivatkozva, hogy a brit gazdaság számos vonása nem kompatibilis az EU gyakorlatával. Később a kedvező politikai fordulatnak (Georges Pompidou) és az EU-val kialakított szoros gazdasági kapcsolatuknak köszönhetően már indokoltnak tartották a csatlakozás bejelentését.

A csatlakozást követően azonban konfliktusok merültek fel. A brit, illetve a dán közvélemény kezdettől fogva euro-szkeptikus hangokat hallatott. A negatív hangulatot tovább fokozta az EU-ban egyre inkább megfigyelhető központosított hatalom (Rosefielde, 2016). A britek már 1975-ben, két évvel a csatlakozás után elrendeltek egy népszavazást a kilépésről. A Munkáspárt félelme az volt, hogy a protekcionista Közös Agrárpolitikához (Common Agricultural Policy: CAP) való alkalmazkodás növekvő élelmiszerárakat eredményez az országban. Ennek ellenére a britek többsége ekkor még az integráció fenntartása mellett szavazott (Somai, 2017).

Ezt követően a tagságnak hol a támogatói, hol az ellenzői voltak többségben. Az integrációval szemben tanúsított fenntartások erejét jelzi, hogy 1979-ben az Egyesült Királyság úgy döntött, hogy kimarad az európai árfolyam-mechanizmusból (European Exchange Rate Mechanism: ERM). A Közösséghez való csatlakozás elutasíttatása pedig 1980-ban, Margaret Thatcher miniszterelnökségének első évében érte el a csúcspontját. Ekkor a tagság támogatóinak aránya mindössze 26%-on stagnált. Az 1983-as választásokon az ellenzéki Munkáspárt azt a nézetet képviselte, hogy az Egyesült Királyság lépjen ki a Közösségből, még hozzá népszavazás nélkül. 1984-ben Thatchernek sikerült visszatérítést kikényszerítenie az Egyesült Királyság EU-befizetéseiből, s ezt követően az integráció támogatottsága már ismét többségbe került. A partnerséget ellenzők-támogatók aránya változatlan maradt egészen a 2000-es évekig. Margaret Thatcher, az euro-szkepticizmus egyik legnagyobb politikai „ikonja” 11 év miniszterelnöki munka után visszavonult (Frost, 2017).

Az Egyesült Királyság végül mégis csatlakozott az ERM mechanizmushoz (1990), melynek során a font-sterlinget a német márkához rögzítették. A „Fekete Szerdát” (1992. szeptember 16.) követően valutapiaci spekuláció következtében összeomlott a font árfolyama, így az Egyesült Királyság kilépett az európai árfolyam-rendszerből. Ez az esemény járult hozzá leginkább ahhoz, hogy a britek végül kimaradtak a közös európai valuta, az euró bevezetéséből. Az euró bevezetése jelentős esemény volt az Európai Unió történelmében, mivel ez tette teljessé a kereskedelem liberalizációját, továbbá elősegítette a tőke, a munkaerő és a szolgáltatások szabad áramlását (Podkaminer, 2016).

Időközben megjelentek a Királyság Unióból történő kilépését hirdető szervezetek, amelyek néhány választókerületben növekvő szerepet játszottak. Az Egyesült Királyság Független Pártja, a Referendum Párt, az Anti-föderalista Liga elsődleges célja az volt, hogy minél előbb népszavazást írjanak ki az Egyesült Királyság európai uniós tagságáról. A 2001-es parlamenti választásokon a Konzervatív Párt pedig már egyenesen a font megtartása mellett érvelt, miközben átvették a Liberális Demokraták 1997-es koncepcióját, vagyis a népszavazást ígéretével, amennyiben további parlamentáris jogokat központosít Brüsszel. A 2005-ös parlamenti választásokon mind a Konzervatív, mind a Munkáspárt és a Liberális Demokraták népszavazást ígértek, elsősorban az Európai Unió Alkotmányos Szerződésére, illetve az euró bevezetésére vonatkozóan. A 2015-ben megrendezett parlamenti választásokon már megjelent az Unió elhagyásáról szóló referendum részletes forgatókönyve. A konzervatívok pedig megtették a végső lépést az Unió elhagyására, és az EU-val megkötött partnerség felbontásáról szóló népszavazás mellett kötelezték el magukat. A Munkáspárt is megígérte, hogy csatlakozik a konzervatívok tervéhez, ha bármilyen hatáskör átruházás kerül szóba a britek részéről az Unió felé. A Liberális Demokraták ezzel szemben azt az ígéretet tették, hogy csak abban az esetben kerülhet sor népszavazásra

a partnerségről, ha a korábbi kétoldalú tagsági szerződés bármely pontja módosításra kerül a szuverenitás tekintetében.

David Cameron – az Egyesült Királyság miniszterelnöke 2010-2016 között –, megválasztása előtt szintén megígérte, hogy olyan törvénymódosításra kerül sor, amely szerint bármilyen további hatáskörnek az Európai Unió részére történő átadása előtt népszavazást fognak tartani. „Biztosítjuk, hogy ez soha többé ne történjen meg, és ez nemcsak a Lisszabonhoz hasonló bármilyen jövőbeni szerződésre vonatkozik, hanem minden jövőben bekövetkező kísérletre, amely során Nagy-Britanniában az eurót megpróbálják bevezetni.” Ennek eredményeként létrejött az Európai Unióról szóló törvény (European Union Act, 2011), amely intézményesítette a referendum kiírását. A politikai támogatottság és a választások mellett még a népszavazásról szóló törvény (Referendums Act) emelhető ki, amely az első Blair-kormány ideje alatt törvénybe iktatta a népszavazási referendumok bevezetését (Outhwaite, 2017).

A konfliktusok okait összegezve elsődlegesen azt emeljük ki, hogy az Egyesült Királyság nem tartozott az alapító tagországok közé. A csatlakozás idején az integráció intézményi struktúrája már kiépült, azaz a különböző közös gazdaságpolitikák, szabályok kidolgozása és törvénybe iktatása figyelmen kívül hagyta a speciális brit érdekeket. Ezért hamar világossá vált, hogy a Királyság csak akkor tudja folytatni partneri kapcsolatát az Unióval, ha számos területen kivételes jogokat biztosítanak számukra. Például saját monetáris politikával rendelkezhet a Bank of England irányításával, vagy az euró, a közös európai valuta bevezetésére vonatkozó megállapodás nem vonatkozik rájuk. A másik probléma, hogy az Egyesült Királyságnak nincs (legalábbis közvetlen) beleszólása az euróövezet döntéseibe, mivel annak nem tagja. Így folyamatosan elszigetelődött az Európai Unión belül, és az integráció jövőjéhez kapcsolódó döntésekből is kimaradt (Somai és Biedermann, 2016).

A fiatalabb szavazók nagy többsége a felsőoktatási, szakmai, illetve a vezetői beosztásban dolgozók inkább az uniós tagság folytatása mellett döntöttek. Az ázsiai származású, a színes bőrű, illetve muzulmán szavazók szintén ez utóbbira szavaztak. A Munkáspárt, a Liberális Demokraták, a Zöldek, illetve a Skót Nemzeti Párt (SNP) támogatói is nagyobb valószínűséggel választották a partnerség folytatására vonatkozó opciót. Az Unióból való kilépésre szavazók inkább az idősebbek, a nyugdíjasok, vagy munkanélküliek közül kerültek ki, továbbá azok, akik legfeljebb középszintű végzettséggel rendelkeztek. A Konzervatív és az Egyesült Királyság Függetlenségi Pártjának (UKIP) támogatói tették ki a kilépésre szavazók jelentős hányadát, nevezetesen 40%-át, illetve 25%-át (Outhwaite, 2017).

A referendum legitimitását sokan megkérdőjelezték, mivel túlságosan egzakt kérdést tettek fel, megtévesztő politikai szlogeneket alkalmaztak, ráadásul az alkotmányos jogrendből fakadóan nem tekinthető egyértelműen kötelező

érvényűnek sem (Dunt, 2017). Egy kérdésben azonban majdnem minden Brexit mellett szavazó egyetértett, mert elutasították a szabad munkaerőpiaci mozgás elvét, és az uniós állampolgárok letelepedési jogát az Egyesült Királyságban. A politikai közgondolkodásban megjelent egy olyan nézet is, amely szerint a szabad migráció egyfajta szimbóluma a közhatalom erőtlenségének. Az 1960-as évektől kezdve az 1990-es évek elejéig az Egyesült Királyságban az elvándorlás volt a jellemző tendencia. Ezután minden évben a Királyságba bevándorlók száma folyamatosan meghaladta a kivándorlók számát, sőt 1998 óta a bevándorlók száma évente több, mint százezer fővel meghaladta a kivándorlók létszámát (Hawkins, 2016). A 2004. évi uniós bővítés után Nagy-Britannia egyike volt azon tagállamoknak, ahol korlátozás nélkül megnyitották a munkaerőpiacot. A jelentős mértékű bevándorlásnak köszönhetően a „bevándorolt-öslakó” arány a korábbi stabil 8% körüli értékről 20%-ra emelkedett 2014-re. Az uniós tagországo kból érkező tömeges bevándorlás számos következménnyel járt, többek között az átlagkereset visszaesése mellett a helyi munkaerő munkalehetőségeit is korlátozta. Ma is kelet-európai „olcsóbb” bevándorlókkal helyettesítik gyakran a helyi munkaerőt. Habár a Brexit-et támogató kampányok kezdetben a gazdasági szuverenitás témájára összpontosítottak, nem magára a migrációs kérdésre, a kampányfolyamat végére azonban a migráció lett a központi elem.

Az Egyesült Királyság gazdasági helyzetének elemzése a Brexit tükrében

Az Egyesült Királyság gazdasági helyzetét megvizsgálva kijelenthető, hogy fontos kereskedelmi partnere a többi uniós tagországnak. Számos transznacionális vállalat európai központja is. 2015 óta a harmadik országokba szánt brit export meghaladja az EU tagországaiba irányuló kivitel értékét, ezzel szemben az EU tagországaiból érkező import továbbra is meghaladja a harmadik országokból érkező behozatal értékét. A fentebb említett külkereskedelmi trendek alátámasztják, hogy Nagy-Britannia az EU egyik legjelentősebb, de legkevésbé integrált tagállama, ugyanakkor kiszolgáltatott is (Dallago, 2016).

A brit folyó fizetési mérleg az EU-val növekvő deficitet mutat. Az árukereskedelem szintén hiányt mutat a legtöbb uniós tagállammal folytatott kereskedelemben, különösen Németország, Spanyolország és Belgium esetében. A szolgáltatások külkereskedelmi többlete elsősorban Olaszország, Hollandia, Írország és Spanyolország viszonylatában realizálódott (Moravcsik és szerzőtársai, 2015).

Ugyanakkor az EU jelentősége a brit gazdaság számára más területeken is kiemelkedő. Az Unió tagállamainak befektetése a Királyságban folyamatosan nőtt, részesedésük a közvetlen külföldi tőkebefektetés (Foreign Direct Investment: FDI) felhalmozott állományából 1997-ben még csak 30% volt, 2014-re viszont már 50%-ra emelkedett. A pénzügyi szempontok szintén fontos Nagy-Britannia számára, hiszen London a nemzetközi pénzügyi vérkeringés kulcsszereplője. A brit pénzügyi piacról elmondható, hogy valóban nemzetközi,

hiszen a londoni tőzsde (London Stock Exchange) a negyedik legnagyobb tőzsdépiacnak számít a világon (körülbelül 70 ország mintegy 3000 vállalata vesz részt a tőzsdei jegyzésben). A brit pénzügyi piac vonzereje abban rejlik, hogy a világ egyik legversenyképesebb országa, amely biztosítja a tőkeáramlás kedvező adójogi bánásmódját a vállalatok által fizetendő teljes adókulcs tekintetében. Kizárólag a balti és visegrádi tagországok, valamint Bulgária, Ciprus, Írország és Románia vonzóbbak e téren, habár többségük képtelen versenyezni a brit piaccal az általános potenciál, a hatékonyság és a kiszámíthatóság vonatkozásában (Dallago, 2016).

A Brexitről szóló szavazás eredményeinek ismeretében a font árfolyama visszaesett, méghozzá közel 30 éve nem látott alacsony szintre. Mindez az importált termékek, többek között az élelmiszerek, a benzin és az elektromos árucikkek árának emelkedésében realizálódott. A Brexit támogatói ugyan azt a nézetet képviselték, hogy az árfolyamcsökkenés önmagában még nem baj, egy gyenge font exportserkentő hatást fejt ki. Ez az összefüggés elméletileg helyes, mégis úgy tűnik, hogy a brit export lassan reagál a gyenge valutára. Sok áru olyan importált nyersanyagból készült, ennek következtében megrágult. Így a külföldi befektetők brit gazdaságba vetett bizalma megingott, ami ugyan részben a politikai instabilitásnak köszönhető, de leginkább a „kemény-Brexit” okozta félelemmel magyarázható. Az államkötvények magasabb árazása is azt sugallja, hogy az állam kisebb biztonságot nyújt a vállalkozásoknak, mint 2016 májusában. A megbízhatóság, bizalom és stabilitás meghatározó jellegzetességei egy országnak, amelyet rendkívül magasra értékelnek a befektetők, egyébként pedig nehéz elérni, de annál könnyebb elveszíteni. Nagy-Britannia egyik gazdasági pozitívuma, hogy a presztízs értéke visszaesett (Dunt, 2017).

Említést érdemel London történelmi központja, a City of London. Itt található a londoni értéktőzsde is, amely az egyik legnagyobb horderejű gazdasági központ a világon. Ennek a városrésznek jó esélye van túlélni a Brexit következményeit. Európában ugyanis nincs érdemi versenytársa, egyetlen másik európai pénzügyi központ sem képes foglalkoztatni néhány ezer munkatársnál többet. A legtöbb vagyongazdálkodó londoni cég az EU más tagállamaiban is működik (például Dublinban, Luxemburgban stb.). Ezeket a jogi személyiségű vállalkozásokat a Brexit sem veszélyezteti. A fedezeti alapokat, magántőkebefektetési társaságokat, illetve a biztosítótársaságokat nagyrészt szintén nem érinti a Brexit, de nagy valószínűséggel a lakosság banki tevékenységet sem.

Ugyanakkor komoly problémát okozhat a Brexit a brit pénzügyi szolgáltató cégek számára, amelyek más európai országokban jelentős mértékű kereskedelmi tevékenységet bonyolítanak le. Az EU útlevelelrendszere lehetővé teszi a fenti cégek számára, hogy pénzügyi termékeket adjanak el az ügyfeleiknek a többi uniós tagországban. Az útlevelek elvesztése viszont akadályozná a szabad mozgást és a kereskedelmet, így a brit gazdaság számára rendkívül súlyos követ-

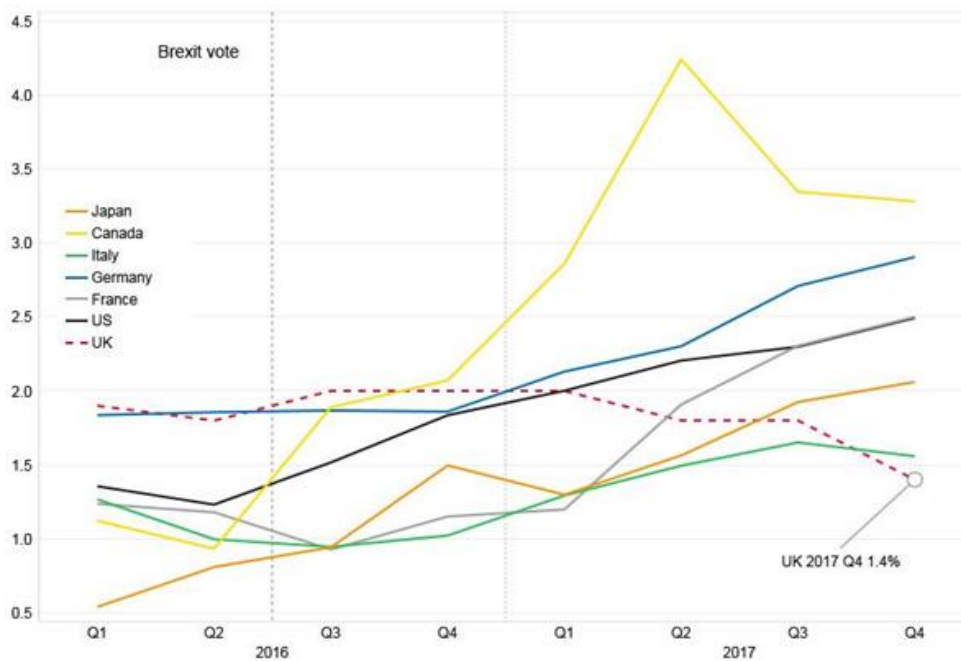
kezményei lehetnek. Bizonyos fokig a befektetési banki tevékenységet érinti a legsúlyosabban a Brexit hatása. De nem azonnali, hanem fokozatos pénzügyi sokkok várhatóak. A pénzügyi szolgáltatások jelentősége inkább az EU többi tagállamában nő, így Dublin, Párizs, Frankfurt, Luxemburg és más városok több ezer munkaerőt fognak elszívni. Várhatóan leginkább az alacsony és közepes fizetésű munkahelyek fognak kiköltözni az Egyesült Királyságból, számos adminisztratív és háttérhivatali munka pedig nagy valószínűséggel olcsóbb európai városokba fog költözni, mint például Varsóba, ahol a bérleti díj és munkabér is alacsonyabb. A munkahelyek megszűnése nagy része azonban nem London esetében valószínűsíthető, hanem sokkal inkább Bournemouth, Glasgow, Belfast és Manchester van leginkább veszélyeztetett helyzetben.

A népszavazással a font árfolyamesés egyik legfájdalmasabb hatása a megélhetési költségek emelkedésében jelentkezett. Az Egyesült Királyságban a vállalatok importköltsége növekedtek, ezt a többletköltséget tovább hárították a fogyasztókra. A népszavazás idején tapasztalt 0,5%-os infláció, 2017 végére elérte a 3%-ot. Az átlagkeresetnél gyorsabban növekvő áraknak köszönhetően az átlagos életszínvonal csökkent. Egyes szakértők szerint (Chu, 2018), az infláció növekedése nem átmeneti jelenség és a béreknél is gyorsabb növekedési üteme az életszínvonalra káros hatással lesz. Mindazonáltal a Bank of England álláspontja szerint az 1975 óta nem tapasztalt alacsony munkanélküliségi ráta és a növekvő bérek újra felpörgetik az inflációt. Ezért történhetett meg az irányadó kamatláb emelése 2017 novemberében, amire egy évtizede nem volt példa.

A London School of Economics kutatóinak elemzése szerint az Egyesült Királyság gazdasága körülbelül 20 milliárd fontot veszített a referendum után (Hawkins, 2016). A Nagy-Britannia GDP termeléséről szóló kilátásokról azonban megoszlanak a vélemények. Egyesek szerint növekedésre lehet számítani, míg mások komoly csökkenést vetítenek előre. A Költségvetési Kötelezettségvállalási Hivatal (Office for Budget Responsibility) 2019-ben 1,3% körüli GDP növekedéssel számol. A GDP növekedési üteme a 2008/09. évi pénzügyi és gazdasági válság óta nem mutatott ilyen alacsony értéket (Chu, 2018).

Éves szinten a referendumig a Királyság 2% körül növekedett, majd 1,4%-ra csökkent 2017 utolsó negyedében, még a tartósan alacsony GDP növekedést mutató olaszok teljesítményét is alulmúlta (1. ábra). Az 1970-es évek óta legalacsonyabb munkanélküliségi ráta pedig erőt adhat a munkaerőnek a bér-emelés követelésében. A Nemzeti Statisztikai Hivatal szerint a rendszeres fizetés 2018-ban 2,9 %-kal emelkedett az előző évhez képest, míg a teljes fizetés, beleértve a bónuszokat is, 2,4%-ról 2,6%-ra emelkedett. A munkanélküliségi ráta 4% maradt. Egyre többen fejezték ki aggodalmukat az egyre növekvő számú álláshe-lyekkel kapcsolatban, mert az Egyesült Királyságba érkező uniós munkavállalók száma visszaesett (Partington, 2018).

1. ábra: A G7 csoport GDP növekedési rátája 2016–2018 között, %

Forrás: Saját szerkesztés (Chu, 2018) alapján

A jövő dilemmái

A legtöbb szakértő egyetért abban, hogy 5 alternatíva lehetséges a kereskedelmi és gazdasági kapcsolatban az Egyesült Királyság és az Európai Unió között. Ezek közül négy az Unió és szomszédos partnerei közötti már létező modellhez hasonló (Norvégia, Svájc, Törökország és az EFTA), az ötödik pedig a nem preferenciális kereskedelmi kapcsolat lehetősége a WTO szabályait alapul véve.

Norvégia és az Unió közötti kapcsolata áll a legközelebb az uniós tagsághoz. Norvégia tagja az Európai Gazdasági Térségnek (EFTA), vagyis teljes hozzáféréssel rendelkezik az egységes európai piachoz. A brit eurószkeptikus szakértők viszont határozottan ellenzik az ilyen együttműködésre vonatkozó alternatívát a kilépés után, főleg az uniós kiadásokhoz történő jelentős mértékű pénzügyi hozzájárulások miatt.

A svájci modell alapját az ágazati szabadkereskedelmi megállapodások képezik, mivel az ország az Európai Gazdasági Térségnek nem tagja. Svájc csak ott alkalmazza az uniós szabályokat, ahol a szabad kereskedelem ezt szükséges teszi. Az ilyen jellegű viszonyrendszer kialakulása az EU és Nagy-Britannia között nem várható, többek között a fentebb említett okból kifolyólag sem.

A török alternatíva a vámunió alapul (a nem feldolgozott mezőgazdasági termékek kivételt képeznek). Ebben az esetben az Egyesült Királyság megőrizné a közös külső vámokat, ugyanakkor az uniós költségvetéshez nem kellene hozzájárulnia, de továbbra is hozzáférést kapna a belső piachoz a legtöbb ágazat tekintetében. A vámunió alapú modell azt is jelenti, hogy a briteknek alkalmazni kell az Unió külső preferenciális vámjait a harmadik országokkal folytatott kereskedelemben. Ennek fordítottja már nem lenne automatikus, mert ez Nagy-Britannia ezen országokkal való tárgyalásaitól függ (Emerson, 2018).

Egy további lehetséges alternatíva az EFTA modell, azaz a norvég opció egy lazább adaptációja számos forgatókönyv mellett. A lehetséges mozgásteret az EU jelentős mértékben korlátozza, mivel precedensként szolgálhat a kilépést fontolgató más tagországok számára is. Ezért sem tekinthető ez a megoldás a valóságban is működőképes és fenntartható opciónak (Török, 2016).

Az ötödik modell a WTO rendszert alkalmazza, amely a legnagyobb kedvezmény elvű (MFN) vámokon alapul. Ennek előnye mellett néhány fontos brit exportorientált szektort a versenyképesség romlása fenyegetné a külső uniós vámok miatt. Ebbe a körbe tartoznak többek között a vegyszerek, az élelmiszerek, a ruházati cikkek és a személygépkocsik, azaz az Unióba irányuló brit export több, mint 35%-a (Booth és szerzőtársai, 2015).

Összességében tehát megállapítható, hogy egyik korábbi példa és modell sem képes tökéletes megoldást nyújtani a brit problémára. Nehéz megőrizni az egységes piachoz való teljes hozzáférést, miközben az a bevándorló munkaerőt, és az uniós költségvetéshez való hozzájárulást jelentős mértékben csökkentik (Somai és Biedermann, 2016).

2017. március 29-én Theresa May miniszterelnök benyújtotta az 50. cikkely szerinti visszavonási (kilépési) értesítést. A tervek szerint megszűnik az uniós állampolgárok korlátlan bevándorlása, de a két fél továbbra is biztosítja a Nagy-Britanniában, illetve uniós tagállamokban élő uniós polgárok státuszát. Ugyanez vonatkozik a bevezetésre kerülő dolgozói vízumokra is. A Királyság nem lesz az Európai Bíróság tagja. Emellett a britek sajátos vámuniót terveznek kialakítani az EU-val, vagyis nem szabnának ki vámokat egymás termékeire, ellenben vámot vehetnek ki nem uniós országból származó importra. A még fennálló pénzügyi kötelezettségvállalások teljesítése is várat magára. A visszavonási tervet el kell fogadnia az Európai Tanácsnak és az Európai Parlamentnek. Ezután az Egyesült Királyságnak átveszi az uniós szabályokat, ezeket később módosíthatja, vagy akár hatályon kívül is helyezheti.

A „kemény Brexit” azt jelentené, hogy a britek kilépnének az egységes piacról és a vámunióból is, tehát ebben az esetben valószínűleg a WTO szabályok lépnének érvénybe az uniós tagországok, és a Királyság között. A „puha Brexit” ezzel szemben azt jelentené, hogy a vámunió tagja marad, amely lehetővé tenné a teljes tőkehozzáférés fenntartását, miközben a bevándorlók számát korlátozza.

Ebben az esetben viszont az uniós szabályozás vonatkozik rá a szavazási jog elvesztése mellett.

Ha nem jut megállapodásra az Unió és az Egyesült Királyság, akkor a szolgáltatások és termékek esetében az EU-val folytatott kereskedelemben a WTO legnagyobb kedvezmény elvén alapuló szabályai lesznek érvényesek (Somai és Biedermann, 2016). Jelenleg az Unió és az Egyesült Királyság között áthaladó árukat nem kell ellenőrizni a határnál a vámmentesség mellett. Ha a WTO szabályai lépnek érvénybe, úgy azonnali vámellenőrzésekre (lásd Írország problémája) lenne szükség, a két félnek vámot kellene fizetnie az egymás közötti kereskedelemben. A gazdaságra vonatkozó következmények mellett technikai zavarok is várhatóak a kikötőkben, többek között Doverben, illetve olyan nemzetközi kikötőkben, mint Rotterdam, ahol számos brit termék fordul meg.

A legutóbbi fejlemények szerint (2019. március 29) harmadszorra is elutasította kilépési megállapodást a brit parlament. Ennek a megfelelően életbe lépett az a forgatókönyv, hogy a britek április 12-ig további haladékot annak eldöntéséhez, hogy kiesnek az EU-ból megállapodás nélkül rendezetlen formában, vagy továbbra is tagok maradnak teljesen új alapokon nyugvó megállapodás mellett. Ebben az elhúzódó esetben a 2019. májusi európai parlamenti választásokat viszont meg kell rendezniük. Mindez még mindig egy jobb forgatókönyv mindkét félnek, hiszen ha az egyik napról a másikra esnének ki, ami komoly káoszt okozna az Egyesült Királyságban.

A Brexitnek más uniós tagországokra is jelentős hatása lehet a gazdasági következményeken túl is, mivel megerősítheti a bevándorlás-ellenes pártokat Európában. Ha pedig ez bekövetkezik Franciaországban és Németországban, akkor a britekhez hasonló referendumot is eredményezhet. A Brexit közvetlen és közvetett csatornákon keresztül hathat a magyar gazdaságra. Közvetlen hatásként lassulhat (visszaeshet) a külkereskedelem, mérséklődhet az EU-ból érkező források, és a hazautalások összege, illetve ezzel párhuzamosan a pénzügyi bizonytalanság emelkedésével az adott többi uniós tagországokban megnőhet a kockázati felár. A visszafogott kereslet hatására csökkenő világpiacon nyersanyagárak a cserearány javulását okozzák. Középtávon megindulhat a működőtőke (FDI) európai kontinensre történő áramlása. A pozitív visszacsatolás következményeként szélsőséges esetben a sérülékeny pénzügyi rendszerrel rendelkező EU-s és feltörekvő országokban nagyobb reakció alakulhat ki. Fontos ezenkívül, hogy a Brexit gazdaságpolitikai reakciókat is kiválthat, aminek a keretében a döntéshozók az aktív keresletmenedzsment eszközével tompíthatják az esetleges negatív hatásokat a költségvetésben.

A Brexit nemzetközi hatása tovább terjedhet Magyarországra, amelynek során az MNB figyelembe vette az elsődleges és másodlagos makrogazdasági csatornák szerepét is (Békési és szerzőtársai, 2017). A szignifikáns közvetlen kereskedelmi kapcsolatok hiánya miatt az Európai Uniót keresztül begyűrűző ha-

tások fognak majd várhatóan dominálni. A legjelentősebb csatorna a külkereskedelem, mert a Brexit Nagy-Britanniában összpontosul, a hazai hatás mérsékeltebb maradhat. Ekkor kb. 2020 végéig a GDP növekedése évente átlagosan 0,2%-kal csökkenhet. Ha viszont az Európai Unióban is érdemben lassul a gazdasági növekedés, és akár nagyobb volumenű (technikai) recesszió is bekövetkezik, akkor a magyar gazdaság érintettsége is erősebb lehet. Ebben az esetben a növekedés évente már átlagosan 0,5%-kal mérséklődik, ami a külső keresletünk mintegy háromnegyede.

Összefoglalva, tehát a két fél között régóta meghúzódó feszültségek miatt a Brexit tehát nem meglepő, ugyanis a britek oldalán az euroszkepticizmus a kezdetektől fogva jelen volt. Állandó dilemmájuk az Európai Unió által nyújtott előnyök fenntartása mellett a szuverenitásukat csökkentő kötelezettségek alól történő kibújás. A témát elemző kutatók többsége egyetértett abban, hogy a Brexit az Egyesült Királyságra bizonyos fokú negatív hatást gyakorol. Ugyanez vonatkozik az Európai Unióra is a következmények egyenlőtlenebb eloszlása mellett. Nagy valószínűséggel egyes ágazatokat jobban fog érinteni a Brexit, míg másokat kevésbé. Ezek alapján megállapítható, hogy minél szorosabb az integráció egyes területeken, illetve ágazatokban a két fél között, annál inkább fog érződni a kilépés negatív következménye. Nem zárható ki annak a veszélye sem, hogy a britek kiválása egy lavinát fog elindítani, azaz további tagországok léphetnek ki az EU-ból.

Köszönetnyilvánítás

A publikáció elkészítését az EFOP-3.6.1-16-2016-00022 számú projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Hivatkozások

- Békési, L., Kovalszky, Zs. & Várnai, T. 2017. *Forgatókönyvek a Brexit lehetséges magyar makrogazdasági hatásaira*. MNB.
- Booth, S., Howarth, C., Persson, M., Ruparel, R., & Swidlicki, P. (2015). *What if...? The Consequences, challenges; opportunities facing Britain outside EU*.
- Chu, B. (2018, March 30). *One year to Brexit: How well has the British economy really been performing? And what can we expect next?* | The Independent. Independent.
- Dallago, B. (2016). *The future of European integration and Brexit: Is Brexit only Brexit?* *Acta Oeconomica*, 66(s1), 111–136.
<https://doi.org/10.1556/032.2016.66.S1.7>
- Dunt, I. (2017). *Brexit: what the hell happens now?* Canbury Press.
- Frost, T. (2017). *Brexit: Sociological Responses*. *European Journal of Cultural and Political Sociology*, 4(4), 487–493.

- <https://doi.org/10.1080/23254823.2017.1373917>
- Hawkins, O. (2016). *Asylum Statistics*. Retrieved from <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/SN01403>
- Michail Emerson. (2018). *Britain's Future in Europe*.
- Moravcsik, A., Sweet, A. S., Sandholtz, W., Rosamond, B., Bickerton, C. J., Hodson, D., & Puetter, U. (2015). *Brexit and the Idea of European Disintegration*. *Journal of European Public Policy*, 12(4), 864–871. <https://doi.org/10.1111/jcms.12212>
- Outhwaite, W. (2017). *Brexit: Sociological Responses*. Anthem Press. Retrieved from <http://www.anthempress.com/brexit-pb>
- Partington, R. (2018, September 27). *How has Brexit vote affected UK economy? September verdict | Business | The Guardian*. *Guardian*.
- Podkaminer, L. (2016). *Economic disintegration of the European Union: Not unavoidable, but probable*. *Acta Oeconomica*, 66(s1), 49–60. <https://doi.org/10.1556/032.2016.66.S1.3>
- Rosefielde, S. (2016). *Grexit and Brexit: Rational choice, compatibility, and coercive adaptation*. *Acta Oeconomica*, 66(s1), 77–91. <https://doi.org/10.1556/032.2016.66.S1.5>
- Somai, M. (2017). *Brexit: Risks and Opportunities of Disintegration*. *Unia Europejska.Pl*, 2, 9–19.
- Somai, M., & Biedermann, Z. (2016). *Brexit: Reasons and challenges*. *Acta Oeconomica*, 66(s1), 137–156. <https://doi.org/10.1556/032.2016.66.s1.8>
- Török, Á. (2016). *Brexit and the Cat*. *Acta Oeconomica*, 66(s1), 5–19. <https://doi.org/10.1556/032.2016.66.s1.1>